

Alkolås i Sveriges kommuner

MHF:s enkätundersökning i kommunerna visar att det har skett stora förbättringar av trafiksäkerheten under 2000-talet genom en ökad användning av alkolås. I åtminstone varannan svensk kommun rullar bilar med alkolås inom vård, renhållning, parkförvaltning och andra kommunala verksamheter.

Största genomslaget gäller skolskjutsarna, där 53 procent av alla transporter nu är säkrade med alkolås. Men det återstår mycket att göra innan alla kommuner kan garantera nyktra transporter i sin verksamhet.

MHF har genomfört en enkätundersökning i Sveriges kommuner om alkolås i egna fordon och i upphandlade transporter. Syftet är att ta reda på hur långt kommunerna har hunnit när det gäller användning av alkolås. Satsningen på alkolås för kvalitetssäkring av transporter inleddes på allvar 1999 genom Vägverkets demonstrationsprojekt i några transportföretag. Sedan dess har mycket hänt, och MHF har försökt stimulera utvecklingen på alkolåsområdet genom opinionsbildning, konsumentupplysning, teknikutveckling och utbildning. Under åren 2003-2005 har MHF i samverkan med SalusAnsvar besökt alla Sveriges kommuner med en rullande utställning om alkolås. Detta arbete fortsätter, och nu följer vi systematiskt kommunernas alkolåsanvändning och alkolåskrav vid upphandlingar av transporter.

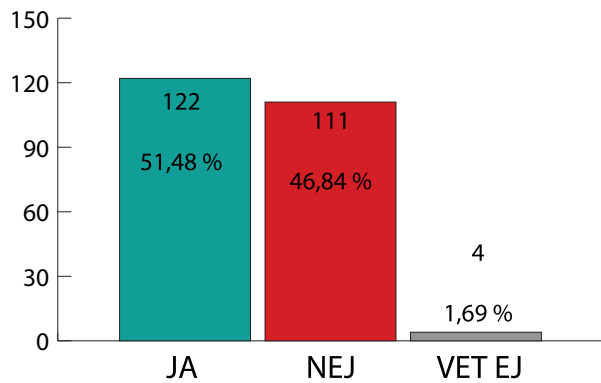
Svarsfrekvens

Enkäten har skickats ut till alla 290 kommuner i Sverige. Av dessa har 234 (81 procent) lämnat svar. Svaren har kunnat fyllas i direkt över Internet eller sändas in per post eller fax. Vi hade naturligtvis helst sett att alla kommuner hade medverkat, men anser ändå att undersökningen är tillräckligt omfattande för att ge en god överblick när det gäller alkolåsanvändningen.

Resultat

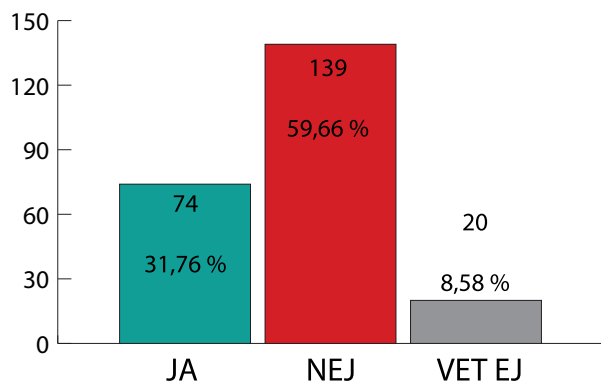
Här följer de viktigaste resultaten från enkätundersökningen. Statistiken bygger helt på de svar som enkätbesvararna i respektive kommun har lämnat. Det innebär att vissa felaktigheter kan finnas för enskilda kommuner på grund av att den som har lämnat uppgifterna kanske inte alltid känner till hela sin kommuns fordonsinnehav och transportupphandling eller de politiska beslut som tagits i alkolåsfrågan.

Har kommunen alkoholås installerade i några fordon?

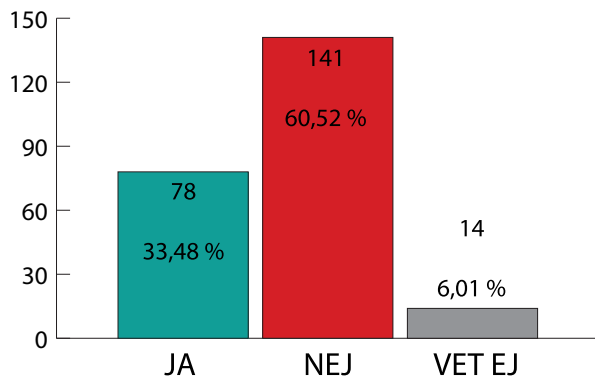
Över 51 procent av Sveriges kommuner har alkoholås i åtminstone några fordon. Det visar att kommunerna tar rattfylleriproblemet på allvar och vill kvalitetssäkra sina transporter för att förhindra onykter körning. Utvecklingen har gått mycket snabbt i denna fråga. När MHF inledde sin utställningsturné om alkoholås 2003 fanns det bara alkoholås i ett fåtal kommuner.

Är det alkoholås i de nya fordon som kommunen eller kommunalägda bolag köper?

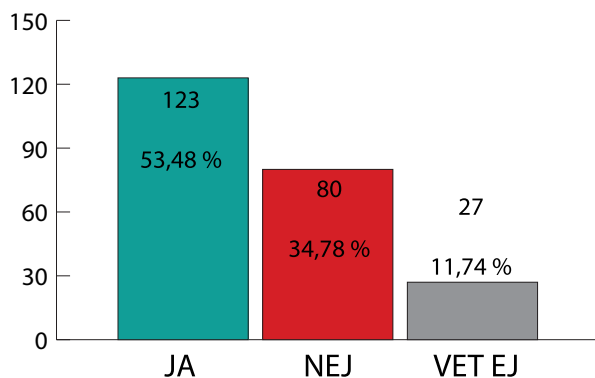
Knappt en tredjedel av kommunerna anger att de nya fordon som köps in till kommunal verksamhet är utrustade med alkoholås. Närmare 60 procent av kommunerna har fortfarande inte infört en sådan princip.

Finns det kommunala inriktningsbeslut om att kräva alkolås vid nästa upphandling av transporter?

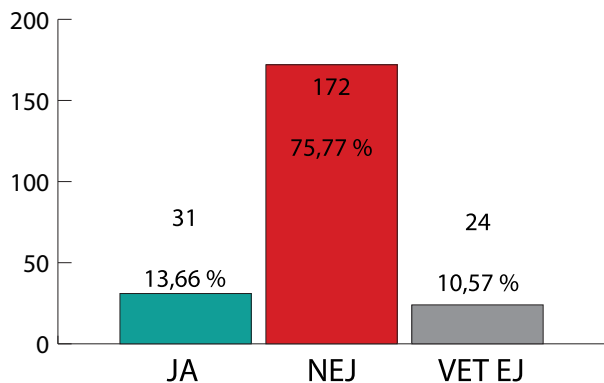
I var tredje kommun finns kommunala inriktningsbeslut om att kräva alkolås vid kommande upphandlingar av transporter. 60 procent av kommunerna har inte fattat något sådant beslut.

Har kommunen beslutat om att kräva alkolås i upphandlade skolskjutsar?

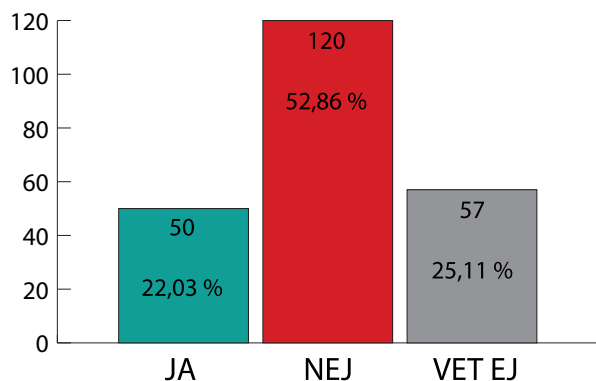
Genomslaget för alkolås är starkast inom skolskjutsområdet. Mer än 53 procent av kommunerna kräver alkolås vid upphandling av skolskjutsar. Fortfarande ställer dock var tredje kommun inte krav på alkolås. Av enkätsvaren framgår det också att många är osäkra om vad som har beslutats i kommunen. Nästan 12 procent av enkätbesvararna vet inte vad kommunen har beslutat i frågan.

Har kommunen beslutat om att kräva alkoholås i övriga upphandlade transporter?

Här har utvecklingen inte hunnit lika långt. Tre av fyra kommuner kräver inte alkoholås trots att det kan handla om tunga fordon och gods som ställer höga säkerhetskrav.

Har kommunen givit direktiv till länstrafikbolag för vilket kommunen är huvudman om att kräva alkoholås?

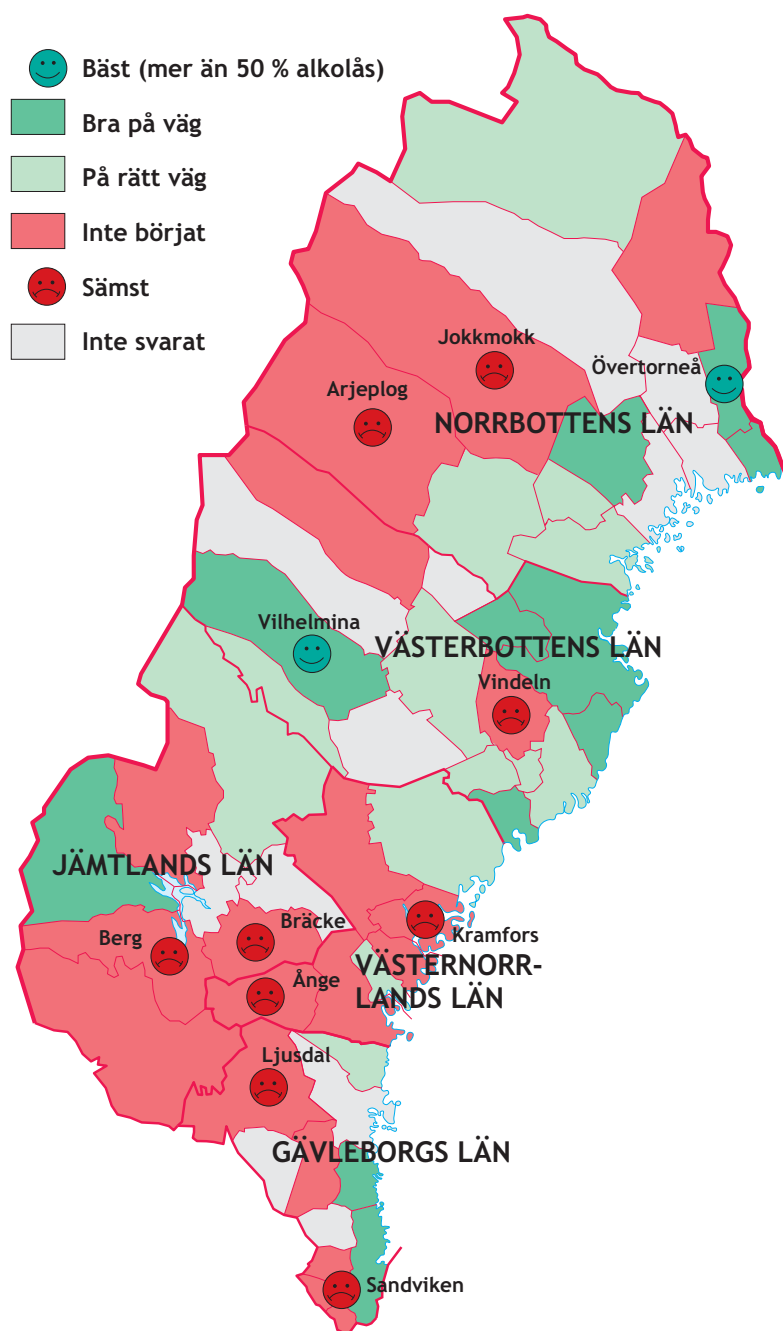

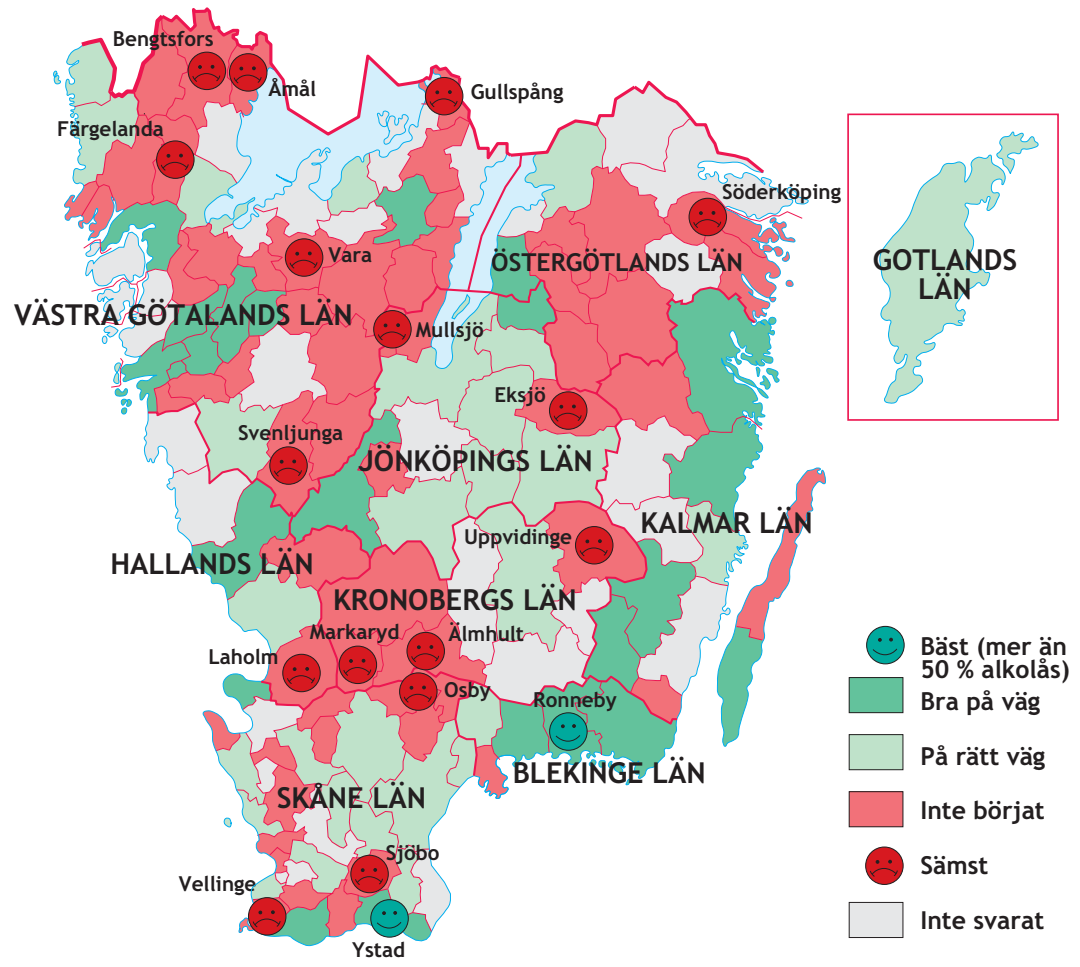
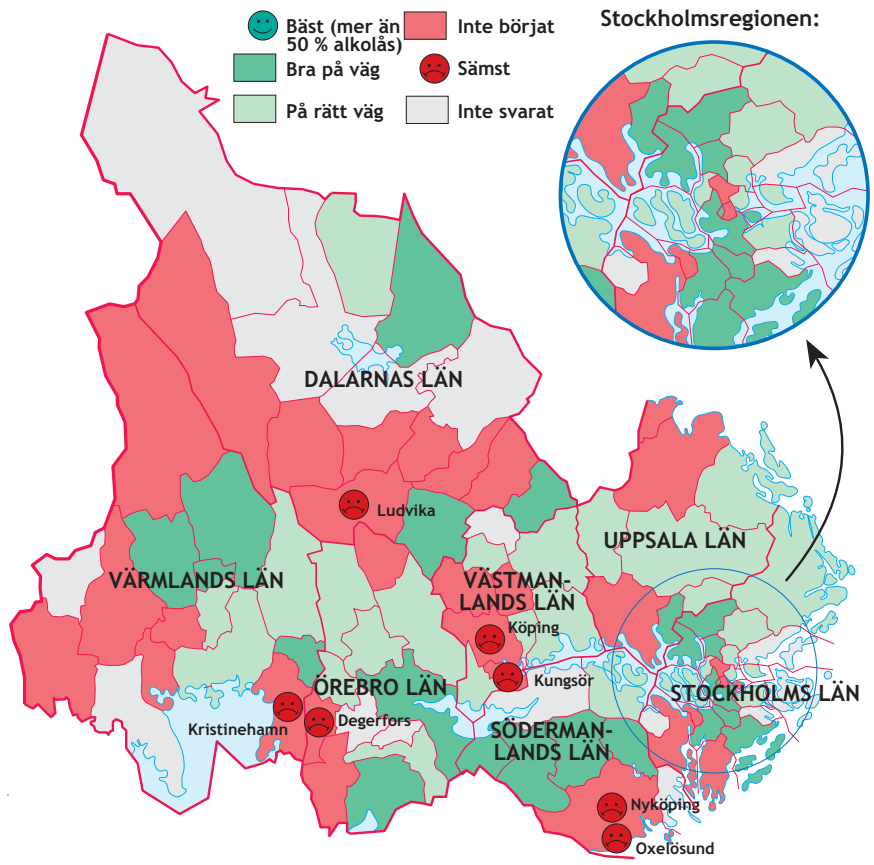
En trafik huvudman är en funktion som ansvarar för kollektivtrafikens utförande i ett län enligt svensk förvaltning. Ansvar för trafiken i varje län vilar på en offentlig länstrafikansvarig. Den länstrafikansvarige kan vara politikerna i landstinget eller en konstruktion bestående av politiker från kommunerna i länet. Den länstrafikansvarige överlåter utförandet av sina uppgifter till en trafik huvudman, ofta ett aktiebolag (länstrafikbolag). MHFs erfarenhet är att frågan om alkoholås inte blir aktualiserad i detta sammanhang förrän kommunerna ställer krav på alkoholås i länets busstrafik.

22 procent av kommunerna har gett direktiv till sina länstrafikbolag om att kräva alkoholås medan 52 procent inte har framfört sådana krav. Hela 25 procent av enkätbesvararna vet inte hur kommunen har agerat i frågan. Med tanke på en rad incidenter med onyktra bussförare som har skett under de senaste åren är det anmärkningsvärt att man inte har kommit längre.

Betyg på kommunernas arbete

MHF har betygsatt kommunernas alkoholarbete utifrån de inlämnade enkätsvaren. Vi har använt en femgradig skala för de kommuner som besvarat enkäten. Tre av betygsgraderna, ”Bäst”, ”Bra på väg” och ”På rätt väg” har fått grön färg på kartan, vilket betyder att åtminstone några av bilarna har alkoholås installerade – alternativt att det kommer att finnas alkoholås i de nya bilar som köps in. 43 procent av kommunerna uppfyller dessa villkor. 38 procent av Sveriges kommuner har fått röd färg med betygen ”Inte börjat” och ”Sämst” i MHF:s undersökning. Det betyder att man gör alldeles för lite för att göra alkoholås till en självklar ingrediens i den kommunala vagnparken.

Fyra kommuner har hunnit extra långt i sitt alkoholarbete enligt enkätsvaren och fått betyget ”bäst”. Det är Övertorneå, Vilhelmina, Ronneby och Ystad som alla har alkohol i mer än 50 procent av sina kommunala fordon. Till dessa vill MHF ge en extra eloge för sitt arbete för nyktra och säkra transporter.

Enkätundersökningen visar att alkohol på några få år har fått ett tydligt genomslag som ett verktyg för ökad trafiksäkerhet och systematiskt arbetsmiljöarbete. Det starka stödet från allmänheten för en ökad alkoholanvändning som har visat sig i flera opinionsundersökningar har också börjat få genomslag i kommunernas verksamhet. Det är dock viktigt att denna utveckling inte stannar upp utan fullföljs. Många kommuner har fortfarande inte kommit igång med implementering av alkohol, och de kommuner som har tagit de första stegen bör gå vidare med konkreta beslut vid fordonsköp och transportupphandlingar. Det är också angeläget att alkoholanvändningen kopplas till väl genomarbetade arbetsmiljö- och alkoholpolicyprogram i kommuner och företag. Då kommer det att ge positiva resultat både för trafiksäkerheten och för folkhälsan.

MHF kommer att följa den fortsatta utvecklingen för alkohol i kommunerna genom återkommande undersökningar.

Stockholm den 19 februari 2008

*Lars Olov Sjöström och Helena Lindén
Motorförarnas Helnykterhetsförbund*